

Eesti NSV

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

V-20061

ÜHINGU TEGEVLIIGE

R. MUREL

**EESTI NSV
PÕLLUMAJANDUSE
KOLLEKTIVISEERIMINE**

Nr. 13 (57)

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1950

71 11 57
EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

ÜHINGU TEGEVLIIGE
R. MUREL

EESTI NSV PÕLLUMAJANDUSE KOLLEKTIVISEERIMINE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1950

MAAKÜSIMUS SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRI- REVOLUTSIOONI JA EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI AJAL. EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI VEAD MAAKÜSIMUSE LAHENDAMISEL

Meie suur sotsialistlik kodumaa — Nõukogude Liit — on tõestanud kogu maailmale sotsialistliku majandussüsteemi üleolekut kapitalistlikust majandussüsteemist.

Tohutud edusammud meie maal on saavutatud nepi, industrialiseerimise, kollektiviseerimise ja stalinlike viisaastakute eduka läbiviimise tulemusel.

Meie maa on uhke oma kolhoosikorrade, mille baasil likvideeriti viimne kapitalistlik klass meie maal — kulaklus. Kolhoosikord on võimaldanud Nõukogudemaal saavutada suuri võite majanduslikus ja poliitilises elus. Kolhoosikord aitas nõukogude rahval saavutada võidu Suures Isamaasõjas.

Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik kuulub Nõukogude Liidu koosseisu, kus on juba üles ehitatud sotsialism ja kus sotsialismilt järk-järgult minnakse üle kommunismile.

Eesti talurahva elus toimus põhiline murrang 1949. a., millal asuti põllumajanduse täieliku kollektiviseerimise teele, mille baasil ka meil põhiliselt likvideeriti, nagu varem teistes vanemates vennasvabariikides, kulaklus kui klass. Põllumajanduse kollektiviseerimine osutus vajalikuks, et ehitada üles Eesti NSV-s sotsialismi.

Et vastata küsimusele, kuidas on Eestis lahendatud talurahva- ja maaküsimust ning kuidas on arenenud põllumajanduse kollektiviseerimine, selleks tuleb kirjeldada olukorda Eestis mõned aastakümned tagasi, kui Eesti oli osa tsaari-Venemaast.

Enne Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni oli Eestis 1147 mõisa, kelle valduses oli 58% kogu kasutatavast maast. 50 000-le talule kuulus aga ainult 42% kasutatavast maast, kusjuures enamik talumaid asus mõisade kehva pinnasega ääremaadel. Kuid juba mõõdunud sajandi lõpul hakkasid eesti talupojad kihinema; väiksem osa jõukamaid talupoegi muutus sulaste ja teenijate ekspluateerimise arvel kulakuiks.

Balti-saksa mõisnikud ekspluateerisid eesti töötavat talurahvast liidus vene tsarismiga ja eestisoost kulakute igakülgsel toetusel.

Massiline revolutsiooniline liikumine Eestis, mis tekkis möödunud sajandi lõpul ja käesoleva sajandi algul, sammus põhijoontes kuni 1920. aastani ühte rada kogu Venemaa revolutsioonilise liikumisega.

Võitlus balti parunite vastu liitis eesti töötava rahva kindlalt vene töötava rahvaga, kes samuti võitles tsarismi ja mõisnike vastu.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon haaras ka Eestit. Tööliklass ja küla töötavad hulgad läksid bolševike järel. Eestis kehtestati nõukogude võim, mis likvideeris mõisnike maaomanduse. Mõisnike maaomandus kaotati vastavalt II nõukogude kongressi maadekreedile. Maaeraomandus asendati üldrahvaliku, riikliku maaomandusega. Kustutati talupoegade võlad mõisnikele.

Bolševikud Nõukogude Venemaal lahendasid Oktoobrirevolutsioonis ja kodusõja ajal Lenini juhtimisel maaküsimuse õigesti.

Eesti bolševikud tegid aga samal ajal proletariaadi liitlase — taluraha — maaküsimuses raskeid vigu, mida süvendati Eesti Tööraha Kommuuni ajal ja mis kandsid „pahempoolset“ iseloomu.

Neid Eesti Tööraha Kommuuni vigu kritiseeris Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee 1932. a. märtsikuu manifest. Põhiliselt oli neid kolm:

1. Eesti Tööraha Kommuun ei jaganud põllutööliste ja kehvikutele mõisnike ja kulakute maad.

2. Eesti Tööraha Kommuun ei kuulutanud kindlalt, et kehvikute ja keskmike maad on puutumatud.

3. Eesti Tööraha Kommuun ei andnud otsustavat vastulööki üksikutele leninliku talurahvapoliitika moonutustele, nagu sundimismetodi kasutamine kollektiivmajandeiks liitumisel.

Eesti Tööraha Kommuun ei arvestanud, et saksa parunid olid okupatsiooniajal uuesti oma mõisadesse tagasi pöördunud, kodanlikud natsionalistid olid aga välja kuulutanud oma võimu kindlustamiseks ja kulakute tugevdamiseks kogu parunite maa jagamise.

Seega oli tekkinud uus olukord klassivõitluses ja ka maaküsimuses.

Põllumajanduse kollektiviseerimiseks puudusid sel ajal materiaalsed tingimused ning kollektiivsete suurmajapidamiste eeskuju. Sundimismetod ülaltpoolt, mida üksikutes kohtades, nagu Võrus jm. tarvitati, ei olnud aga õige ega võinudki anda tagajärgi.

Oma töös „Vastus seltsimeestele kolhoosnikutele“ ütles seltsimees Stalin 1930. a.: „Leninism õpetab, et talupoegi tuleb juhtida kollektiivse majapidamise teele abatahtlikkuse korras, veenmise abil ühiskondliku, kollektiivse majapidamise paremuses võrreldes üksikmajapidamisega. Leninism õpetab, et talupoegi saab kollektiivse majapidamise paremuses veenda ainult sel juhul, kui neile näidatakse ja tõestatakse tegelikult kogemuste najal, et kolhoos on parem

üksikmajapidamisest, et kolhoos on kasulikum üksikmajapidamisest, et kolhoos võimaldab talupojal, kehv- ja kesktalupojal, puudustest ja viletsusest välja pääseda. Leninism õpetab, et ilma nende tingimusteta kolhoosid ei saa olla kindlad. Leninism õpetab, et iga katse kollektiivmajapidamist jõuga peale sundida, iga katse rajada kolhoose sunniviisil võib anda ainult negatiivseid tulemusi, võib talupoegi kollektiviseerimisliikumisest ainult eemale tõugata“.¹

Kodanluse demagoogiline maareformi lubadus ja Eesti Tööraha Kommuuni vead takistasid aga keskmike neutraliseerimist, takistasid tugevdamast Eesti Töölisklassi liitu kehvतालurahvaga. Kommunistide poolt tehtud vead olid suureks, kuid mitte otsustavaks takistuseks eesti proletariaadi revolutsioonilisel teel.

PÖLLUMAJANDUS KODANLIKUS EESTIS

Kodanlik maareform

Proletaarne revolutsioon kaotas Eestis ajutiselt. Kehtestati kodanlik kord.

Eesti kodanlus püüdis luua tööliste ja talurahva hulgas illusioone, lubades kõigile maad, kuid tegelikult oli kodanlike natsionalistide maaprogramm mõeldud kulakluse kindlustamiseks, mis ei tunnusta üldse kollektiviseerimist, vaid kõneleb väiketalumajapidamiste „kasulikkusest“. 10. oktoobril 1919. a. kuulutas Asutav Kogu töörahva survele välja maareformi, mille alusel võõrandati balti-saksa mõisnike maad.

Eestis oli 21 600 mõisatöölise perekonda, kes lootsid saada maad. Tegelikult anti aga maad ainult 11 000 perekonnale ja sedagi soovivadest ja ääremaist. Suur osa neist nn. „taludest“ olid väiksemad kui 2 ha. Väikesed ja pisikohad, mis ei võimaldanud nende valdajate perekondadele hankida elatusmiinimumi, tagasid hallparuneile küllaldaselt odavat tööjõudu.

Kodanlik maaseadus andis maa „eesõigustatud“ kodanikele.

Maaseaduses on öeldud: „Maasaamisel on eesõigustatud kodanikud: 1) kes Eesti „vabadussõjas“ väerindel erilist vahvust üles on näidanud, 2) sõdurid, kes on „vabadussõjas“ vigastada saanud ja nende tööjõu kaotus on üle 40%, 3) sõdurid, kes on osa võtnud „vabadussõja“ võitlusest vaenlase vastu, silmas pidades nende tegevuse kestust“ jne.

Seega jagas kodanlik maaseadus esmajärjekorras maid neile, kel oli teeneid sõjariistus võitluses kodanliku võimu eest, nõukogude

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1945, lk. 269—270.

võimu vastu. Maareformiga loodi 7068 kulaklikku talu 30—100 ha suurusega, kellele kuulus 84% jaotatavast maast. 30 690 loodud asundustalu omasid vaid 16% jaotatavast maast.

Asundustaludeks nimetas neid kontrrevolutsiooniline kodanlik maa-reform, tegelikult aga paljud neist nn. asundustaludest omasid maad vaid mõne vakamaa. Seega kodanlik maareform ühest küljest andis maa kulakutele, teisest küljest lõi suturearvulise maata ja vähese maaga talupoegade kihi kui kulakluse tööjõureservi.

1926. a. 5. märtsil andis Riigikogu välja järjekordse seaduse põllumajanduse „parandamise“ asjus, nimelt otsustas kodanlus võõrandatud maade eest mõisnikele tasu maksta. Selline kodanluse jultumus näitas eesti töötavale rahvale veel kord, kellest sõltub ja kelle huvisid teenib eesti kodanlus.

Vastavad summad rööviti töötava talurahva taskuist rendi-, ostu- või kaudsete maksudena. Seejuures „hoolitses“ kodanlus ka krediidi jaotamise eest. Osa krediiti suunati kulakluse igakülgeks abistamiseks. See oli protsendita, kaheprotsendiline jne. krediit. Teine osa krediiti suunati kehvikute ja keskmike „abistamiseks“. See oli tegelikult liiakasuvõtmise krediit, mille protsent ulatus 24-ni ja mis käigistas kehvikuid ning keskmikke.

1920.—1934. a. maksis eesti talurahvas rendi- ja ostumaksu 39,5 milj. krooni.

1934.—1938. a. suurenesid kaudsed maksud talurahvalt 2,5-kordseks. Kasvas asundustalude võlg, mis 1940. aastaks ulatus 45 milj. kroonini. Üldse olid kasvanud talurahva mitmesugused võlad 1940. aastaks kokku 150 milj. kroonini.

Kapitalismi arenemine põllumajanduses

1929. a. ütles seltsimees Stalin oma kõnes „NSV Liidu agraarpoliitika küsimustest“: „Kõigile on teada kodanliku poliitilise ökonomia vastuväited marksismi tuntud teesile suurmajapidamise paremusest võrreldes väikemajapidamisega, mis olevat kehtiv ainult tööstuses, mitte aga kohaldatav põllumajandusele... Teoreetikud, kes jutlustavad seda teooriat, püüdsid seejuures „tugineda“ sellele faktile, et väiketalupoeg on vastupidav, kannatlik, valmis taluma igasuguseid puudusi, et ainult säilitada oma maalapikest, et väiketalumajapidamine osutub seetõttu võitluses suurmaapidamisega püsivust. Pole raske mõista, et selline „püsivus“ on halvem igast püsimatusest. Pole raske mõista, et sellel antimarksistlikul teorial on ainult üks eesmärk: kapitalistliku korra ülistamine ja kindlustamine.“¹

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 246—247.

Ka Eesti kodanlik valitsus püüdis väita, et maareformiga olevat Eesti muudetud väikemajapidamise riigiks, millise väite taha tegelikult püüti varjata kapitalistliku eksploateerimise olemasolu eesti külas.

Kodanliku Eesti statistika taotles kindla klassisuunaga eesmärgi: varjata võimalikult suurt osa põllutöölise ja popside arvust, keda eksploateerisid kulaklik-kapitalistlikud majandid.

Maal väljakujunenud vahekorrast annab ülevaate talude maavaldus 1929. ja 1939. aastal.

1929. a. oli talusid üldse 140 000, neist:

52,0%	alla 10 ha suurusega, kes omasid	9,6%	kasutatavast maast
32,2%	10—30 „ „ „ „	41,1%	„ „
15,8%	üle 30 „ „ „ „	49,3%	„ „

Üle 30 ha suurusega talude valduses oli $\frac{2}{5}$ kogu hobuste arvust, üle $\frac{2}{5}$ kogu veiste arvust, $\frac{1}{3}$ lammaste arvust ja $\frac{2}{5}$ sigade arvust.

21 000 kehvikutalul ei olnud ainustki hobust ja 6000 kehvikutalul ei olnud isegi ainustki lehma.

1939. a. oli üle 30 ha suurusega talude valduses juba 54,1% kasutatavast maast, mis moodustas talude üldarvust 23,7%.

Väikesed ja keskmised talud hakkasid maksude ja ostuvõlgade tagajärjel kiratsema, sattusid oksjonihaaMRI alla. Sageli maavaldus oli näilik, kuna talu oli tegelikult panditud võlgade katteks.

Maa haarasid enda kätte töötava talurahva kulul rikastuvad suurärimehed, pangakapital.

Hoolimata rängast, tervisttapvast tööst, talurahvas üha enam vaesus, vireles popsina või rentnikuna.

Kodanlik maareform kiirendas külas diferentseerumist. Kulakute arv üha kasvas, keskmikud aga muutusid kehvikuteks või maaproletaarlasteks — nende arv vähenes.

Kapitalism ei suutnud Eesti põllumajanduses hävitada poolpääris- orjuslikke eksploatatsioonivorme, nagu naturaal- ja töörenti. Ta andis neile ainult kapitalistliku iseloomu.

Kodanlikud natsionalistid kelkisid „suurte saavutustega“, mida kodanlik maareform olevat põlluharijaile andnud.

Olukorda analüüsid aga näeme, et 1939. aastal iseseisvalt põllumajanduses töötanud 495 231 isikust oli 239 777 inimest ehk 48,4% ilma maata või väikekohapidajaid.

Kodanlik Eesti muutus oma algpäevadest peale imperialistlike riikide poliitiliseks ja majanduslikuks ripatsiks. Eesti kodanlik võimulolev klikk, ignoreerides oma rahvavaenuliku majanduspoliitikaga kaubavahetust suure idanaabri NSV Liiduga, viis maa majanduse täielikku sõltuvusse maailmaturu konjunktuurist. Selle tagajärjel vapustasid kriisid sageli ka Eesti põllumajandust. Monopolistlik kapital viis kogu põllumajanduse regressile kapitalistliku majanduse üldkriisi tingimuses.

Tootmine põllumajanduses läks allamäge. Toimus suur tagasimineku tehniliste kultuuride osas. Kodanliku statistika keskbüroo andmeil näiteks oli 1905.—1911. a. Eestis linakülvipinda 44 000 ha, 1911.—1920. a. oli see 31 000 ha, 1920.—1924. a. 26 000 ha ning 1931.—1933. a. ainult 17 000 ha. Sama kodanlik statistika näitab, et Eestis saadi ühe pindühiku kohta kõige madalamaid linasaake maailmas.

Töötava talurahva kurnamine kulakute, pankurite, ärituusade ja kodanlike „ühistegeleste“ poolt võttis järjest raskemad vormid. Nimeiliselt iseseisvad talupidajad keskmike ning kehvikute hulgast vajasid üha sügavamale maksuvõlgadesse. Oksjonil mahamüüdnud talude arv suurenes iga aastaga. Kui võlgade kattetuks müüdi 1933. a. maha 3299 talu, siis 1937. a. müüdi juba 7923 talu. Enamik oksjonil müüdnud taludest olid väiketalud. Ametlik kodanlik statistika näitab, et 1933.—1938. a. läks oksjoni alla 31 427 talu ehk 23,6% talude üldarvust. Kapitalistlik süsteem rajas põllumajanduses kulaklikud suurmajapidamised kehvikute ja keskmike vaeseks muutmise teel.

Selline oli olukord maal kuni 1940. aastani, nõukogude võimu kehtestamiseni Eestis.

TALURAHVA- JA MAAKÜSIMUSE LAHENDAMINE 1940.—1941. A. MAAREFORM 1940. A.

Nõukogude võimu esimeseks sammuks oli likvideerida sotsiaalne ebaõiglus, võtta ära maa ekspluateerijailt ja anda see töötavale talurahvale.

23. juulil 1940. a. võeti Riigivolikogu poolt vastu deklaratsioon maa kuulutamisest kogu rahva omanduseks, s. o. riigi omanduseks.

Riiklikku maafondi arvati kulakuilt ja suurmaomanikelt äralõigatud maa, mis neil oli üle 30 ha, ja kirikute, kloostrite ning kodanlike organisatsioonide maad, kokku 742 182 ha.

Riiklikust maafondist jaotati maid tasuta kasutamiseks umbes 50 000 maatöölisele ja kehvikule. Tehti lõpp maaga sahkerdamisele.

Mainitud deklaratsioon ja selle alusel välja antud Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus kustutas kõik väljaostumaksud, mis olid tekkinud seoses varem teostatud maareformiga, ebaõiglased maksud ja maksuvõlad, kokku 50 milj. rbl. suuruses. Töötavale talurahvale anti võimalus saada krediiti oma majapidamiste korraldamiseks kogusummas 9 milj. rbl. ulatuses. Maa natsionaliseerimine kõrvaldas absoluutse maarendi, mis tõkestas põllumajanduse progressiivset arengemist. 3. detsembril 1940. a. ja 11. veebruaril 1941. a. anti välja EK(b)P Keskkomitee ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ühi-

sed määrused, mille alusel Eestis loodi 25 traktorijaama, et töötavaid talupoegi vähese tasu eest maaharimisel abistada. Samal otstarbel organiseeriti 278 hobulaenutuspunkti.

Loodi esimesed 109 sovhoosi ja alustati esimeste kolhooside organiseerimist.

Nõukogude võim andis kehvikutele ja keskmikele soodustusi väetiste saamiseks ja põllutöomasinatate ostmiseks. Põllumajanduse eriteadlaste tegevus suunati talupoegade abistamisele maa õigesti ja kultuuriselt harimiseks ning loomapidamise õigeks rajamiseks.

Nõukogude maareform teravdas klassivõitlust maal. Kulakluse võimu oli piiratud proletariaadi diktatuuri kehtestamisega ja maa natsionaliseerimisega, maa ülemäära määramisega ning vastava maksupoliitikaga. Kulak asus nõukogude võimu saboteerima ning terroriseeris uusmaa- ja juurdelõikesaajaid.

Uue loova elu katkestas 1941. a. suvel alanud Suur Isamaasõda.

SAKSA OKUPATSIOONI LAASTAVAD TAGAJÄRJED EESTI PÕLLUMAJANDUSES

Fašistlikul saksa armeel õnnestus ajutiselt vallutada Nõukogude Eesti.

Otsekohe tühistasid okupandid kõik Nõukogude valitsuse korraldused, sealhulgas ka nõukoguliku maareformi.

Töötavalt talurahvalt võeti jällegi maa ära ja kuulutati Saksa riigi „omanduseks“. Kulakud aitasid sissetungijail üles puua, maha lasta ja koonduslaagrisse saata aktiivsemaid, nõukogude korrale ustavaid talupoegi, kehvikuid, kes olid nõukogude võimult maad saanud. Uusmaasaajailt võeti maa ära ja nad muudeti jällegi sulasteks. See kõik aga suurendas töötava taluraha vastupanu saksa fašistidele ja nende käsikutele.

Saksa okupandid löid ränki haavu meie põllumajandusele. Talupoegi sunniti tasuma nii endisi — kodanliku Eesti aegseid — maa-võlgu kui ka neid laene, mida oli andnud nõukogude võim.

Sakslaste röövmajanduse tagajärjel, mis väljendus maa väljakurnamises ning taimede ja loomade nakkushaiguste levitamises, vähenes teravilja külvipind 1944. aastaks 35% võrra 1941. aastaga võrreldes, kartuli külvipind 31% võrra ja lina külvipind 64%.

Põllumajandussaaduste toodang langes 50%. Karlloomade arv vähenes keskmiselt 40%. Veeti Saksamaale või hävitati talupoegadelt ära võetud 107 000 hobust, üle 200 000 sarvloom, 214 000 siga ja 790 000 kodulindu. Rüüstati 50 000 mesilasperet.

Sakslased lõhkusid ja riisusid paljaks kõik nõukogude võimu ajal organiseeritud traktorijaamad, hobulaenutuspunktid ja sovhoosid. Ees-

tist viidi Saksamaale 586 traktorit, 1300 lokomobiili, mootorit ja rehepeksumasinat ning üle 3000 muu põllutöomasina. Eesti töötava talurahva päästis täielikust laostamisest Nõukogude Armeed kiire pealetung.

Suur Isamaasõda lõppes Nõukogude Liidu võiduga. Saksa okupandid kihutati välja ka Nõukogude Eestist.

PÖLLUMAJANDUSE SOTSIALISTLIK ÜLESEHITAMINE EESTI NSV-s 1944.—1950. A.

Nõukogude maareformi taaskehtestamine

Juba 1944. a. septembris anti välja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa K(b)P Keskkomitee määrused nr. 189 ja 380, milleles oli ette nähtud mitte ainult 1940. a. maareformi otsene taastamine, vaid maareformi läbiviimine pärast Suurt Isamaasõda tekkinud uutes poliitilistes tingimustes.

Moodustati riiklik maafond, kuhu arvati:

1) ühe omaniku valduses olevad maad, mis ületavad 20—30 ha, olenevalt maa headusest ja asukohast;

2) koos saksa okupantidega ärapõgenenud rahvavaenlaste maad ja saksa okupantidega aktiivselt kaasatöötanud talupoegade maast see osa, mis on üle 5—7 ha;

3) maad, mis enne nõukogude võimu taastamist olid fašistliku riigi võimu või selle allorganite valduses;

4) maad, mis enne nõukogude võimu taastamist olid kirikute, koguduste, usuühingute ja -liitude ning kloostrite valduses;

5) saksa kolonistide maad.

Kõik kokku 893 686 ha, s. o. 151 500 ha rohkem kui 1940.—1941. a.

Tasuta võõrandati saksa kolonistide ja koos nendega põgenenud kodumaareetjate majapidamiste hooned ja ehitused, põllutöomasinad ja inventar, kariloomad ja muu vara.

Okupantide käsilastele jäeti ainult niipalju lihtsat põllumajanduslikku inventari, kuipalju vajab 5—7 ha harimine, üks lehm, üks siga ja üks lammas. Ülejäänud inventar, hooned ja loomad võõrandati. Samuti võõrandati 1944. aasta teravilja, kartuli, köögivilja, heina jt. põllukultuuride saak töötavale talurahvale antud mailt.

Loodud riikliku maafondi arvel varustati 25 000 maata talupoega 362 000 ha maaga, sellest põldu 143 000 ha. Peale selle said 20 000 kehvikut juurdelõigetena umbes 100 000 ha maad, sellest 32 000 ha põldu.

Maareform muutis põhjalikult maajaotuse kehv- ja kesktalupoegade kasuks. Maareformiga maad saanud talud moodustasid talude üld-

arvust üle 30%. Muutunud olukorrast eesti külas annab pildi tabel, kus on esitatud iseloomustavad andmed maakasutamise kohta enne ja pärast maareformi.

Maakasutajate rühm	Olukord 1939. aastal:				Olukord 1947. aastal:			
	Talu-majandite		Nendel maal		Talu-majandite		Nendel maal	
	arv (tuhandis)	% üld-arvust	tuhandis ha-des	%-des maa üldpinnast	arv (tuhandis)	% üld-arvust	tuhandis ha-des	%-des maa üldpinnast
Alla 1 ha . . .	13,7	9,4	6,0	0,2	9,2	6,1	5,2	0,2
1—10 ha . . .	35,2	24,2	190,0	6,2	37,0	24,5	258,9	10,7
10—20 ha . . .	36,3	25,0	546,7	18,0	55,5	36,7	838,3	34,7
20—30 ha . . .	26,4	18,2	655,4	21,5	49,5	32,7	1312,2	54,4
Üle 30 ha . . .	33,8	23,2	1646,9	54,1	—	—	—	—
Kokku	145,4	100,0	3045,3	100,0	151,2	100,0	2414,6	100,0

Kehvikutele anti maareformi alusel üle 5300 elumaja, 15 250 majapidamishoonet, umbes 4500 hobust, ligi 18 000 lehma, 4048 siga ja 11 000 muud karilooma, rohkesti põllumajandusmasinaid ja inventari.

Riik andis kehvikule 167,5 milj. rubla toetuslaenu, tuhandeid tonne teravilja — seemnelaenu —, odavat väetist ja kontsentraate.

Maareform täitis temale seatud ülesande: ühelt poolt varustas maaga kehvikuid ja maatamehi, lõi nendele kindla majandusliku aluse ja vabastas nad kulakute kurnamisest, kapitalistlikest kriisidest ja monopolistliku kapitali survest, teiselt poolt piiras otsustavalt kulaklust kui klassi. Keskmik muutus põllumajanduses keskseks kujuks.

Kuid on ekslik arvamine, et maareform likvideeris kulakluse ekspluataatorliku majanduse aluse täielikult või et kulakul polnud enam ekspluateerimise ja arenemise võimalust.

Üksiktalumajapidamise juures oli ka Nõukogude Eesti oludes kulaklikel majanditel võimalus ekspluateerida kehvikuid, ehkki piiratud määral, sest maareform ei saanud kulaklust likvideerida, vaid ainult piiras teda kui klassi.

Sotsiaalne kihistumine on vältimatu väikekaubatootmise juures ja ta toimub teatavate muudatustega seni, kui väikekaubatootmine on

valitsev majanduslik sektor. Järelikult seni kui põllumajandus ei olnud põhiliselt kollektiviseeritud, olid kulakluse tekkimiseks olemas veel kõik võimalused.

Nõukogude võim kujundas Eestis ümber ja tugevdas põllumajanduslikku ühistegevust. Kodanlikul ajal oli põllumajanduslik kooperatsioon kapitalistlikuks kollektiivseks ettevõtteks, relvaks kulakluse käes, et eksploateerida kehvikuid ja keskmikke. Kooperatsiooni kasutasid kulakud finantskapitali toetusel sildiks, mille all nad endi kätte koondasid põllumajandussaaduste tootmise ja turustamise vahendid, isikliku kasu saamise eesmärgil.

Nõukogude tingimustes on põllumajanduslikul kooperatsioonil teist-sugune sotsiaalne tähendus. Ta on linna ja maa vahelise majandusliku seose tähtsamaid lülisid. Ta on töötajate käes üheks tähtsaimaks teguriks küla sotsialistlikul ümberkorraldamisel.

Kooperatiividest kihutati välja kulakud ning juhtivaile kohtadele valiti töötava talurahva esindajad.

Organiseeriti paljudes ühistutes talupoegade endi algatusel ühistumajandeid, kus talupojad said esimesi kogemusi maa kollektiivse harimise alal. Mitmesugused ühistud näitasid koopereerimise alama astmena talurahvale kollektiivse töö eelseid. Seega omas ühistute tegevus tähtsat kohta kollektiviseerimisliikumise ettevalmistamisel.

Nõukogude võim taastas Eestis 24 traktorijaama ja üle 200 hobulaenutuspunkti, millede ülesandeks oli teenindada kehv- ja kesktalu-poegade majandeid, aidata neil tõsta oma majandite taset ja luua eeldused Eesti põllumajanduse ümberkorraldamiseks sotsialistlikul alusel.

1945. aastaks oli Eestis loodud juba 54 sovhoosi, kus kasutati ulatuslikult tänapäeva tehnikat.

Sovhooside eeskuju näitas talupoegadele, et sotsialistliku suurmajapidamise tingimuses on võimalik tõsta tööviljakust mitmekordselt, võrreldes üksikmajapidamisega. Samal ajal Eesti NSV sovhoosid andsid talupoegadele suurt abi nende inventari remontimisel, neile noorkarja müümisega jne.

Kuigi meie maal kehtis nõukogude kord, elas küla vanaviisi kõigi oma väikekaubatootmise pahedega. Polnud veel toimunud vajalikku murrangut küla elus, mis tõestasid Lenini sõnu: „Väikemajapidamise süsteem kaubatootmisega ei ole suuteline päästma inimkonda masside viletsusest ja nende rõhumisest.“¹

Meie vabariigis kujunes välja olukord, nagu teistes vennasvabariikides enne kollektiviseerimist: nõukogude võim põhines sotsialistlikul suurtööstusel linnas ja väikekaubatootmisel maal.

Sotsialistliku ülesehitustöö kogemused NSV Liidus näitasid, et

¹ V. I. Lenin, Teosed, XX kd., 3. trükk, lk. 122 (v. k.).

nõukogude võimu baseerumine kahel erineval ühiskondlik-majanduslikul alusel ei või kaua kesta.

Seltsimees Stalin õpetab, et sotsialistlik suurtööstus ei saa areneda intensiivses tempos, omades sellist põllumajanduslikku baasi nagu väiketalumajandus, mis pole suuteline laiendatud taastootmiseks, isegi mitte lihtsaks taastootmiseks.

Seega hoolimata nõukogude võimu suurest abist üksiktalupidajaile, ei suutnud paljud talupojad välja rabelda raskustest. Üksiktalumajapidamiste väikesed põllud ei võimaldanud tehnikat küllaldaselt kasutusele võtta.

1948. a. jäi täitmata vabariigi külviplaan teraviljakultuuride osas 3,7% võrra, tehniliste kultuuride osas 41,7% võrra, söödakultuuride osas 18% võrra. Samuti jäi 1948. aastal täitmata loomakasvatuse arendamise plaan: hobuste osas 12,9% võrra, lehmade osas 8,4% võrra, vasikate osas 54,3% võrra, sigade osas 25,5% võrra ja lamaste osas 29,3% võrra.

Seetõttu sattus ohtu meie vabariigi linnade ja tööstuse kasvavate vajaduste korrapärane rahuldamine põllumajandussaadustega.

Talupojad veendusid tegeliku elu varal üha enam seltsimees Stalini sõnade õigsuses, et: „Suurmajapidamise jõud... seisab selles, et sel suurmajapidamisel on võimalik tarvitada masinaid, kasutada teaduse saavutusi, tarvitada väetist, tõsta tööviljakust ja anda seega kõige suuremal hulgal müügivilja. Ja vastupidi, väiketalumajapidamise nõrkus seisab selles, et tal ei ole või peaaegu ei ole neid võimalusi, mistõttu ta osutub pooltarbivaks, väheturustavaks majapidamiseks.“¹ Vabariigi parteiorganisatsiooni pideva selgitustöö tulemusel veendus eesti töötav talurahvas üha enam, et ainuõigeks teeks töötavale talurahvale on stalinlik kolhoositee, et ainult kolhoosides vabaneb kehva kesktalupoeg lõplikult kulaklikust ikkest ja võib asuda vaba, kultuurse ja jõuka elu teele. Töötava talurahva teadvuses tekkis murrang kolhoosikorra kasuks.

Esimeste kolhooside loomine ja arendamine

Nõukogude Eestis eksisteeris pärast maareformi läbiviimist kolm ühiskondlik-majanduslikku sektorit:

- 1) väikekaubatootmine, s. o. väike- ja kesktalundid ning käsitöölised;
- 2) erakapitalism, s. o. osaliselt eksproprieeritud, kuid säilinud kulaklus maal;
- 3) sotsialism, s. o. sotsialistlik tööstus linnas, sovhoosid, traktori-jaamad, hobulaenutuspunktid ja põllumajanduslik koöperatsioon maal.

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 161.

Põllumajanduses domineeris väikekaubatootmine, mis jäi tugevasti maha sotsialistlikust tööstusest.

Sotsialismi võidu kindlustamiseks Eesti NSV-s pidi töölisklass kommunistliku partei juhtimisel teostama raske ülesande: ümber kujundama põllumajanduse sotsialistlikuks, s. t. väiketalumajapidamise asemele looma kollektiivse sotsialistliku suurmajapidamise, et selle alusel likvideerida erakapitalism maal — kulaklus.

Materiaalsed ja tehnilised tingimused kolhoosikorra loomiseks olid juba olemas: Nõukogude Liidu tööstus varustas Eesti NSV põllumajandust küllaldaselt vajalike masinatega, kulaklike majapidamiste müügitoodang oli muutunud tühiseks, sotsialistliku suurmajapidamise võrratuid eeliseid näitasid meie sovhoosid ja vennasvabariikide kolhoosid.

Esimene kollektiivne suurmajapidamine Eesti NSV-s loodi 1947. a. augustis. See oli Viktor Kingissepa nimeline kolhoos Valjala vallas Saaremaal. 1948. a. 1. jaanuariks oli meil 5 kolhoosi ja 1949. a. 1. jaanuariks juba 455 kolhoosi.

Kulakud ja kodanlikud natsionalistid ennustasid nende kolhooside peatset hukkumist, toetudes mitmesugustele mittepaikapidavatele väidetele, nagu ei võimaldaks Eesti soine ja kivine maa luua kolhoose; püüti väita, et kollektiviseerimist takistavat Eesti talude laialipillatus või Eesti talupoegade liialt individualistlik iseloom.

Kõik need vaenulikud jutud püüdsid kaitsta nn. „väiketalumajapidamise püsivuse teooriat“, mille korduvalt olid ümber lükanud Lenin ja Stalin ning kogu kollektiviseerimise praktika. Kuid kulaklus ei piirdunud ainult oma „teooriaga“, vaid asus otseselt võitlusse kolhooside loomise vastu, hirmutades ja ähvardades kehvikuid ja keskmikke. Kulakud terroriseerisid esimesi kolhoose, püüdsid põletada hooneid, vilja, tappa loomi ja kolhoosnikuid. See oli klassivõitluse teravaim vorm kolhoosiliikumise vastu, banditism.

Lenini-Stalini õpetus põllumajanduse sotsialistlikust ümberkorraldamisest kehtib otseselt ka Eesti põllumajanduse suhtes. Eestimaa K(b)P ja Eesti NSV valitsus lähtusid kolhooside rajamisel stalinlikust vabatahtlikkuse põhimõttest, et luua eeskujulikke suurmajapidamisi, mis tegelikkuses tõestaksid oma paremust väiketalumajapidamiste ees. Nõukogude riik osutas meie noortele kolhoosidele igasugust tehnilist ja materiaalist abi.

Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimisel on rida olulisi iseärasusi, võrreldes vanemate vennasvabariikide põllumajanduse kollektiviseerimisega, mis võimaldasid meil asuda täielikult kollektiviseerimise teele 4—5 aastaga, vennasvabariikide 12 aasta asemel.

Esimeseks iseärasuseks on, et Nõukogude Eesti kuulub Nõukogude Liidu koosseisu, kus sotsialism on juba võitnud, kus kolhoositee põllumajanduses on end tõestanud ainuõige teena. Meil oli võimalik kasu-

tada põllumajanduslike artellide loomisel juba tuntud teed, vennasvabariikide kogemusi tootmistöö organiseerimisel ja artellide juhtimisel.

Teiseks iseärasuseks on asjaolu, et meie kolhoose luuakse mitte ainult talupoegade lihtsate tootmisvahendite ühendamise alusel, vaid tänapäeva komplitseeritud tehnika baasil traktorijaamade näol.

Edasi peame ära märkima vennasvabariikide tohutut abi tooraine, materjalide, kütte, masinate, väetiste jne. näol, mida me saime kollektiviseerimise algerioodil üle 2,5 miljardi rubla väärtuses. Nii näiteks sai meie põllumajandus juba 1947. a. 62 000 tonni, 1948. a. aga üle 90 000 tonni mineraalväetist.

Esimeste kolhooside töötulemused olid head. Traktorijaamade kaasabil vajasid kolhoosid ühe ha teraviljakultuuride harimiseks 10—17 tööpäeva, üksiktalupojad aga 18—25 tööpäeva; ühe ha kartulite harimiseks vajasid kolhoosid 35—50 tööpäeva, üksiktalupojad aga 55—60 tööpäeva. See näitab tööviljakuse tunduvat kasvu kolhoosides.

Tänu nõukogude eesrindliku agrotehnika rakendamisele ja mineraalväetise kasutamisele tõusis saak esimestes kolhoosides ühe ha kohta keskmiselt 25—30%, võrreldes selle saagiga, mida samadelt maadelt varem said üksiktalupidajad.

Kollektiivse suurmajapidamise eelised avaldusid ka külvipindade laienemises uudismaade arvel. Nii haris ainuüksi Viktor Kingissepa nimeline kolhoos 1948. a. üles 105 ha uudismaad.

Suurt tõusu näitasid ka kolhooside ühisloomakasvatus ja loomade produktiivsus.

Esimesed kolhoosid täitsid õigeaegselt kõik oma riiklikud müügi-kohustused, tasusid traktorijaamadele naturaaltasu, varusid seemne, moodustasid nõutavad fondid, müüsid rikkalikult saadusi kolhoositurul ja andsid kolhoosnikutele normipäevade eest küllaldaselt suuretasu.

Üks aasta esimeste kolhooside tööd näitas talupoegadele, et kollektiviseerimine aitab likvideerida lühikese ajaga selle, mida Lenin nimetas külaelu idiootsuseks.

Eesti noorte kolhooside saavutused olid tugevaks hoobiks kolhoosikorra vaenlaste — kulakute ja kodanlike natsionalistide — urgitsustele, mis seda enam kutsus esile klassivõitluse teravnemise külas.

Täielik kollektiviseerimine Eesti NSV-s ja selle baasil kulakluse kui klassi põhiline likvideerimine 1949. a.

Keskseks kujukaks Nõukogude Eesti põllumajanduses oli kujunenud maareformi tagajärjel keskmik.

Eestimaa K(b)P juhendus oma suhtumises kesktalurahvasse VK(b)P

VIII kongressi otsusest. Talurahvaküsimuses rakendati ellu partei kolmas loosung: töölisklassil tugineda kehvatalupojale, tugevdada liitu kesktalupojaga, pidada otsustavat võitlust kulakuga.

Põllumajanduse kollektiviseerimise aluseks oli seega töölisklassi ja kehvatalurahva liit kesktalupoegadega.

Marksism-leninism õpetab, et keskmik asub kolhoositeele vaid siis, kui ta omaenda kogemuste najal veendub selle tee vajalikkuses ja võitmatuses. Selle saavutamiseks oli vaja keskmikku veenda, teostada kannatlikku poliitilist selgitustööd, tõmmata keskmik aktiivsele ühiskondlikule tööle, muuta ta nõukogude võimu teadlikuks liitlaseks, kes koos kehvikutega võitleks kulakluse ja kodanlike natsionalistide vastu.

Keskmik tuleb seda kergemini nõukogude võimu poole, mida rohkem suudame talle anda tööstusaadusi, varustada teda põllutööriistadega, väetisega, mida enam suudame kindlustada häireteta kaubavahetust linna ja maa vahel.

Kesktalupojad võidetakse töölisklassi poole kulakluse piiramise ja väljatõrjumise poliitika tulemusel.

Leninija Stalini iseloomustuse järgi on kulaklus sotsiaalne kategooria, külakodanlus.

Lenin ütles kulaku kohta järgmist: „Kulakud on kõige elajalikumad, kõige jõhkramad, kõige metsikumad ekspluataatorid, kes teiste maade ajaloos on korduvalt restaureerinud mõisnike, tsaaride, pappide ja kapitalistide võimu. Kulakuid on rohkem kui mõisnikke ja kapitaliste. Kuid ometi on kulakud rahva vähemik... Need vereimejad rikastusid sõja ajal rahva hädade arvel, nad kogusid tuhandeid ja sadu tuhandeid rublasid, kõrgendades vilja ja muude saaduste hindu. Need ämblikud läksid rasva sõjast laostatud talupoegade arvel, näljaste tööliste arvel. Need kaanid jõid töörahva verd, rikastudes seda rohkem, mida rohkem nälgis tööline linnades ja vabrikuis. Need vampiirid kiskusid ja kisuvad endi kätte mõisamaid, nad orjastavad ikka uuesti vaeseid talupoegi.“¹

Eesti külas toimus terav klassivõitlus ja klassijõudude piiritlemine. Kulakud püüdsid saboteerida nõukogude võimu poliitikat maal. Nad ei külvanud oma põlde täis, varjasid maad, loomi, inventari, püüdsid riiklikke müügikohustusi täitmata jätta. Kulakud võitlesid nõukogude võimu vastu terroriga. Nad püüdsid igati saada keskmikke endi mõju alla.

Kuid leninlik-stalinliku poliitika teostamine maal võttis kulakluselt võimaluse suurendada oma majanduslikku ja poliitilist mõju kehv- ja kesktalurahva hulgas. Vastupidi, kulakluse mõju üha vähenes. Kulaku piiramist ja väljatõrjumist viidi läbi maa natsionaliseerimise ja selle

¹ V. I. Lenin, Teosed, XXIII kd., 3. trükk, lk. 206—207 (v. k.).

ülemäärä piiramise alusel, diferentseeritud maksu- ja varumispoliitika järjekindla teostamise teel.

Kulakuile ei antud krediiti, nad tõrjuti välja põllumajanduslikust kooperatsioonist. Piirati kulakutel ekspluateerimisvõimalusi.

See poliitika võimaldaski vähendada kulakluse mõju, süvendas aga töölisklassi ja kehvike liitu keskmikuga, kes hakkasid mõistma kulakute ekspluataatorlikku olemust.

Kui kollektiviseerimise esimesel perioodil astusid kolhoosi peamiselt sulased ja kehvikud, siis 1948. a. lõpul astusid hulgaliselt kolhoosi ka keskmikud. Murranguaastaks kujunes meile 1949. a., millal algas talupoegade hulgaline, külade ja valdade kaupa kolhoosi astumine. Kollektiviseerimisliikumisest Eesti NSV-s annab ülevaate järgnev tabel.

Kollektiviseerimisliikumise kasv

Kuupäev	Kolhooside arv	Kolhoosi astunud majapidamiste arv				Kollektiviseerimise %
		Üldse	Sealhulgas (protsentides)			
			sulaseid	kehv-talupoegi	kesk-talupoegi	
1	2	3	4	5	6	7
1. jaanuaril 1948 .	5	80	20,0	61,3	19,7	0,03
5. juulil 1948 . .	59	570	64,0	46,8	46,8	0,4
5. novembril 1948	341	5124	9,0	30,0	61,0	3,6
1. jaanuaril 1949 .	455	7770	9,0	30,0	61,0	5,8
15. aprillil 1949 .	2594	74855	—	—	—	58,0
25. mail 1949 . . .	2904	91721	—	—	—	71,1
1. septembril 1949	2965	97123	—	—	—	75,3
10. detsembril 1949	3015	—	—	—	—	—

Praegu on kollektiviseeritud üle 80% talumajapidamistest. Sealjuures on kolhooside arv vähenenud nende liitumise tõttu.

Hulgalise kollektiviseerimise tulemusel asus lõplikult kulaklusest lahti öelnud ning kulakluse mõjust vabanenud kesktalupoeg otsustavalt nõukogude võimu poole, kulakluse vastu. Täielik kollektiviseerimine nõudis kulakute väljakihutamist nende maadelt, nende täielikku eksproprieerimist, arreteerimist ja väljasaatmist.

Selleks andis seltsimees Stalin oma aruandekõnes ÜK(b)P XVI kongressile kindlad juhtnöörid: „Surveabinõud on pealetungimise vajalikuks elemendiks, kuid täiendavaks, mitte aga peamiseks elemendiks . . . Te võite vangistada ja välja saata kümneid ja sadu tuhandeid kulakuid, kui te aga üheaegselt sellega ei tee kõike hädatarvilikku selleks, et kiirendada uute majapidamisvormide ülesehitustööd, et uute majapidamisvormidega asendada endised, kapitalistlikud vormid, et õonestada ning likvideerida küla kapitalistlike elementide majanduslik

olemasolu ja nende arenemise tootmisallikad, — siis ärkab kulaklus ikkagi üles ja hakkab kasvama.“¹

Sellest tuli lähtuda ka meil Eestis.

Täieliku kollektiviseerimise alusel läks partei 1949. a. märtsikuus üle kulakluse piiramise ja väljatõrjumise poliitikalte kulakluse kui klassi likvideerimise poliitikalte, pealetungile kogu rindel erakapitalismi vastu.

Kulakluse kui klassi likvideerimine on üks kollektiviseerimise põhi-elemente, milleta on võimatu kindlustada kolhoosikorda.

Täielik kollektiviseerimine Eesti NSV põllumajanduses ja selle baasil kulakluse kui klassi likvideerimine oli sügavaim revolutsiooniline pööre, mis oma tagajärgedelt võrdub 1940. a. revolutsioonilise pöördega Eestis.

ÜK(b)P ajaloo lühikursus märgib, et kollektiviseerimine Nõukogude Liidus lahendab ühel hoobil kolm sotsialistliku ehitustöö põhiküsimust:

a) „Ta likvideeris meie maal arvukaima ekspluateerijate klassi-kulakute klassi, kapitalismi restaureerimise kantsi;

b) Ta viis meie maa arvukaima töörahvaklassi, talupoegade klassi, kapitalismi tekitava üksikmajapidamise teelt ühiskondliku, kolhoosliku, sotsialistliku majapidamise teele.

c) Ta andis nõukogude võimule sotsialistliku baasi rahvamajanduse kõige laialdasemal ja eluliselt tarvilikul, kuid ka kõige mahajäänumal alal — põllumajanduses.“²

Nüüdsest peale oli Eesti NSV tööstuse kõrval ka põllumajandus muutunud sotsialistlikuks ja asunud sotsialistliku laiendatud taastootmise teele.

Kolhoosikorra võidu tulemusel meie vabariigis moodustus siin, nagu teistes vennasvabariikideski, kaks sõbralikku klassi: töölisklass ja talurahvas.

Täieliku kollektiviseerimise tulemusel jäi Nõukogude Eestis järgi kaks ühiskondlik-majanduslikku sektorit:

1) sotsialistlik ja 2) väikekaubatootmine, kusjuures sotsialistlik sektor muutus domineerivaks ja tõrjub järk-järgult välja väikekaubatootmist. Viimane eksisteerib veel teatava arvu üksiktalumajapidamiste näol, millised aga pidevalt astuvad kolhoosidesse.

¹ J. Stalin, ÜK(b)P Keskkomitee poliitiline aruanne XVI kongressile. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1946, lk. 56.

² ÜK(b)P ajalugu. Lühikursus, RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1946, lk. 306.

KOLHOOSIDE POLIITILINE JA ORGANISATSIOONILIS- MAJANDUSLIK KINDLUSTAMINE

**Võitlus puuduste vastu kolhooside töö organiseerimises;
töösse õige, sotsialistliku suhtumise kasvatamine;
klassivõitlusest kolhoosides**

Kogu eelnevat kollektiviseerimispoliitikat Eesti NSV-s võib vaadata kui kollektiviseerimist laiuti.

Seoses külade hulgalise kollektiviseerimisega muutusid põhjalikult partei-, nõukogude ja eriti põllumajandusorganite töö maht, sisu ja meetodid, mis tuli nüüd suunata üksikmajapidamiste teenindamiselt kolhooside teenindamisele. Algas kolhoosikorra arendamine sügavuti, s. t. kolhooside poliitiline ja organisatsioonilis-majanduslik kindlustamine, kolhoosikaadri töövaliteedi parandamine.

Tuli õppida põhilikult tundma kolhoosi elu, tootmisküsimusi, võidelda otsustavalt kulaklike elementide vastu, aidata kolhoose jõuda jõukale elule, muuta neid bolševistlikeks.

Seltsimees Stalin õpetab: „... ilma nõukogude võimu süstemaatilise vahelesegamiseta kolhooside organiseerimisse, ilma tema süstemaatilise abita on võimatu niisugust majapidamist korda seada.“¹

Kolhoosid vajavad tugevat juhtimist, neid ei tohi lasta minna isevoolu teed.

Ekslik oleks arvata, et kulakluse likvideerimisega lõppes ka klassivõitlus külas. See võttis ainult uued vormid.

Kulakluse jäänused, kodanlikud natsionalistid külas ei astu nüüd enam avalikult välja kolhooside vastu, vastupidi, nad on nüüd kolhooside „poolt“, püüavad igati tungida kolhoosidesse selleks, et neid lõhkuda seestpoolt.

Seltsimees Stalin oma kõnes „Tööst maal“ ütles: „Otsitakse klassivaenlast väljaspool kolhoose, otsitakse teda metsiku näo, hiiglasuurte hammaste ja jämeda kaelaga inimeste näol, kel tulirelv käes. Otsitakse kulakut, millisena me teda tunneme plakattelt. Kuid selliseid kulakuid ei ole enam ammu maapinnal. Praegused kulakud ja nende sabarakud, praegused nõukoguvastased elemendid maal, need on enamikus „vaiksed“, „mahedad“, peaaegu „pühad“ inimesed. Neid ei maksa otsida kaugel kolhoosist, nad istuvad kolhoosis endas ja peavad seal laohoidjate, majandusjuhtide, arvepidajate, sekretäride jne. ameteid.“²

Purustatud kulakluse riismete vaenuliku tegevuse paljastamine oleneb kõigi kolhoosnikute poliitilise teadlikkuse kasvust ja organiseeritusest, revolutsioonilisest valvsusest.

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 356.

² Sealsamas, lk. 359.

ÜK(b)P Keskkomitee 1947. a. veebruaripleenum nõuab muretuse lõpetamist juhtiva partei- ja nõukogude kaadri poolt kolhoosidesse suhtumises, mis võimaldab parteijoonel moonutamist kolhoositöös.

Tuleb purustada elu poolt paljukordselt ümberlõkatud kodanlike natsionalistide poolt levitatav buhhaarinlik, rahvavaenulik „teooria“ klassivõitluse vaibumisest külas ja kulakluse rahulikust sissekasvatamisest sotsialismi. Tuleb likvideerida moonutatud klassijoonel läbiviimisel reas Eesti NSV kolhoosides. Seda nõuab kindlalt ka EK(b)P Keskkomitee VIII pleenumi ajalooline otsus.

ÜK(b)P Keskkomitee 1947. a. veebruaripleenumi otsus nõuab puuduste likvideerimist põllumajanduse juhtimisel, töö organiseerimisel, põhikirja rikkumiste likvideerimist, sotsialistlikku töössuhtumise kasvatamist, tööviljakuse tõstmist, normipäevade õiglasi arvestamist, töötasu paremat korraldamist ja lõpuks traktorijaamade töö parandamist.

Traktorijaamadelt nõutakse, et nad muutuksid poliitilisteks keskusteks töös maal. 1948. a. oktoobris toimunud EK(b)P Keskkomitee XXIV pleenum andis juhendi Eesti NSV traktorijaamadele kolhooside teenindamisele ülemineku kohta. Traktorijaamadelt nõuti oma tööplaanide täitmise kõrval laialdase poliitilise töö tegemist kolhoosnikute hulgas, kolhoosidele vajaliku abi andmist nende organisatsioonilismajanduslikul kindlustamisel.

Eesti NSV-s on praegu loodud 56 traktorijaama, mis on varustatud nõukogude eesrindliku tehnikaga. Et mõista traktorijaamade osatähtsust ja selle pidevat kasvu, vaatleme mõningaid konkreetseid arve.

Võrreldes 1945. aastaga teostasid 1946. aastal traktorijaamad üld 160,4% ulatuses, 1947. aastal 213,7% ulatuses, 1948. a. 266,8% ulatuses ja 1949. a. 645,8% ulatuses. See säästis tohutul hulgal inimtööjõu kulu, tõstis tööviljakust.

Ühtlasi andsid traktorijaamad kolhoosidele abi kolhoosnikute poliitilisel kasvatamisel, sotsialistliku võistluse organiseerimisel, nõukogude eesrindliku agrotehnika juurutamisel, töö organiseerimisel jne.

Töö organiseerimise peamiseks vormiks kolhoosis on alaline tootmisbrigaad, mis vastab mehhaniseeritud sotsialistlikule suurpõllumajapidamisele. Põllumajandusliku artelli põhikirjas tõstetakse alaline tootmisbrigaad aukohale, kellele kinnistatakse põllumaad, vajalik inventar, veoloomad ja majapidamishooned.

Meie kolhoosides on ilmnenuid tõsiseid moonutusi töö organiseerimise alal, kus põllumajandusbrigaadides moodustatud lülid kujunesid peamisteks töö organiseerimise alusteks, kellele kinnistati hooldamiseks kõiki põllukultuure, hobused, inventar, isegi põllumaad.

See vääris seisukoht tõi enesega kaasa tõsiseid vigu kolhoosides, takistas nende arenemist. Kõigepealt takistas see üksiktaludelt pärinevate väikeste maatükkide ühendamist ühtsesse kolhoosimaade massiivi-

desse, mistõttu ei olnud võimalik maksimaalselt kasutamisele võtta nõukogude moodsat tehnikat, traktoreid, kombaine.

Lülisid loodi sageli territoriaalse, mitte tootmise põhimõtte järgi, mistõttu säilitati põllupeenrad, kolhoosnikud töötasid oma endisel maal, endiste hobuste ja põllutööinventariga. Seega kasutati lüli suitsukattena üksiktalumajapidamiste säilitamiseks.

Lülisid tuleb luua ainult seal, kus nad soodustavalt mõjuvad töö organiseerimisele, kus nad ei takista mehhaniseerimist, nagu vahelt-haritavate kultuuride harimiseks (suhkrupeet, lina, juur- ja köögiviljad).

Võitlus töö õige organiseerimise eest kolhoosides on võitlus meie mehhaniseeritud sotsialistliku suurpõllumajapidamise õitsengu eest, võitlus põllumajandussaaduste külluse eest.

Väga tähtis on, et iga kolhoosniku töö saaks individualiseeritud, et iga kolhoosnik vastutaks isiklikult oma töö eest.

Seda tagab artelli töö õige planeerimine ja organiseerimine. Selle edukaks täitmiseks aitab kaasa sotsialistlik võitlus.

Kõrvuti artelli juhtimisega omab esmajärgulist tähtsust töödistsipliinist kinnipidamine iga kolhoosniku poolt. Tuleb tõsta kolhoosnikute tööaktiivsust, et kõik töötaksid ausalt, võidelda töölt puudumiste ja tööle hilinemiste vastu, saavutada olukord, et iga kolhoosnik iga päev täidaks ja ületaks oma töönormi. Kolhoosnikute isiklikud huvid tuleb kooskõlastada ühiskondlike huvidega.

Võitlus põllumajandusliku artelli põhikirja ellurakendamise eest ja selle rikkumiste vastu

Põllumajandusliku artelli põhikiri on kolhoosielu vankumatu seadus. Eesti NSV kolhooside põhikirjade aluseks on 1935. a. II üleliidulisel kolhoosnikute-lööktööliste kongressil vastuvõetud põllumajandusliku artelli tüüp-põhikiri.

Põhikirja täitmise küsimus on keskne küsimus, et lahendada Eesti NSV kolhooside organisatsioonilis-majanduslikku tugevdamist kui peamist ja kõikehaaravat ülesannet.

Põllumajandusliku artelli põhikiri nõuab kõigilt kolhoosnikutelt ausat ja kohusetruud tööd ühismajandis, võitlust inimeste vastu, kes astuvad kolhoosi eesmärgil — elada seal teiste arvel, peites end kolhoosniku nime taha ja tegeldes spekulatsiooniga.

On vaja võidelda selle eest, et iga üksik põhikirjapunkt töö-
poolest ellu viidaks.

ÜK(b)P Keskkomitee ja NSV Liidu valitsus on alati seisnud valvel kolhoosielu põhiseaduse täpse täitmise eest. Selleks on välja antud rida määrusi; 27. mail 1939. a. võeti vastu ÜK(b)P Keskkomitee ja NSV

Liidu Rahvakomissaride Nõukogu määrus „Kaitseabinõudest kolhooside ühismaade ärajagamise vastu“ ja 19. septembril 1946. a. määrus „Abinõudest põllumajandusliku artelli põhikirja rikkumiste likvideerimiseks kolhoosides“. Nende partei ja valitsuse määruste täpne ellurakendamine on üks põhilisi ülesandeid kolhoosikorra kindlustamisel.

Eesti NSV kolhoosides esineb samuti tihtipeale põhikirja rikkumisi, millised on meil põhiliselt järgmised:

1) Normipäevade ebaõige kasutamine, s. t. normipäevi antakse sageli neile, kes pole seotud tootmisega. Esinevad suured administratiiv-teenindava personaali kulud.

2) Isikliku majapidamise suureks paisutamine kolhoosi ühismajapidamise arvel, mis viib ühiskondliku elemendi nõrgenemisele ja omakasupüüdlike, spekulatiivsete elementide ilmumisele kolhoosidesse.

3) Kolhoosi juhtimise demokraatia rikkumine.

Kolhoosi peremeheks on kolhoosnikud ise, üldkoosolek. Valitud juhatus ja esimees on aruandjad üldkoosoleku ees. Iga kolhoosnik peab aga olema aktiivne osavõtja ühismajandi tugevdamisest. On tähtis, et kolhoose juhiks nõukogude korrale ustavad inimesed. Seltsimees Stalin ütles 1933. a.: „Kolhoosid kui majanduse organiseerimise sotsialistlik vorm võivad teha imesid majandusliku ülesehitustöö alal, kui nende eesotsas seisavad tõelised revolutsionäärid, bolševikud, kommunistid... Asi on eeskätt selles, kes seisab kolhooside eesotsas ja kes juhib neid.“¹

4) Ühiskondliku vara raiskamine.

On kolhoose, kus põllutöömashinad vedelevad väljas vihma käes, roostetavad. Esineb isegi ühiskondliku vara laialikandmist. Tuleb silmas pidada asjaolu, et kollektiviseerimise kõrge protsent ei tähenda veel seda, et varade ühistamine on kõikjal läbi viidud. Näiteks alles mõni aeg tagasi oli Valgamaal Tõlliste valla Suure Oktoobri nimelises kolhoosis kolhoosnikutel kasutada isiklikult kuni neli lehma, hobused olid täiesti ühistamata jne. Sageli on varade ühistamise aktid koostatud, kuid ühistamist tegelikult ei ole läbi viidud.

Mida rangemalt peetakse kolhoosides kinni artelli põhikirjast, mida vähem sallitakse selle rikkumisi, seda edukamalt suudetakse täita külaelu sotsialistliku ülesehitamise peamist ülesannet — kindlustada kolhoose organisatsioonilis-majanduslikult, suurendada ühiskondlikku vara, mis on kolhoosidele tugibaasiks nende võitluses põllumajanduse õitsengu eest, rahva materiaalse ja kultuurilise taseme tõusu eest.

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 358.

Sõjajärgsed ülesanded Eesti NSV põllumajanduses. Eesti NSV kolhooside perspektiividest

Juba sõjajärgne stalinlik viie aasta plaan määratles Eesti NSV põllumajanduse sotsialistliku ülesehitustöö arengusuunad. Hilisemad partei ja valitsuse määrused peegeldavad stalinlikku hoolitsust meie sotsialistliku põllumajanduse igakülgse arendamise eest.

18. aprillil 1949. a. võeti vastu „Kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse kolme aasta plaan (1949—1951)“, mille alusel nõutakse kõikidelt kolhoosidelt, välja arvatud mõned erandid, nelja loomakasvatusefarmi loomist, söödabaasi tugevdamist, loomakasvatushoonete ehitamist, töömahukate protsesside mehhaniseerimist, tõuaretamist ja zoo-veterinaarvõrgu laiendamist.

Eesti NSV kuulub loomakasvatuse arendamise piirkondade hulka. 1949. aastal organiseeriti Eestis 2565 uut veise-, 2503 sea-, 2644 lamba- ja 2828 linnufarmi. Seega enamikus kolhoosides on juba loodud neli loomakasvatusefarmi ja saavutatud loomakasvatuse miinimumarvud. On kasvanud ühiskarja produktiivsus.

Näiteks Väinjärve valla Viisaastaku kolhoosis saadi 1949. a. igalt lehmalt keskmiselt 3860 liitrit piima, Viljandimaal Linda kolhoosis saadi igalt lehmalt keskmiselt 3727 liitrit piima aastas. Mõnedes kolhoosides on aga piimatoodang veel madal. Meie kolhoosid on seadnud endile eesmärgiks saada niisuguseid tulemusi, nagu meie eesrindlikud sovhoosid, kus lehma keskmine piimatoodang on 5000—6000 liitrit aastas ja täita ühisloomakasvatuse kolme aasta plaan kahe aastaga, s. o. käesoleva aasta lõpuks.

Söödabaasi loomise osas osutatakse suurt tähelepanu silovalmistamisele. Selleks asuti käesoleval aastal enamikes kolhoosides kasvatama päevalille.

2. aug. 1949. a. võttis Eesti NSV Ülemnõukogu vastu seaduse soostunud maade kuivendamise kohta. Selle seaduse alusel otsustasid meie kolhoosid astuda võitluse soostunud maade kuivendamiseks 1 milj. ha ulatuses. Põllumaid tuleb kuivendada üldse 50 000 ha, teostada dreenaži 105 000 ha ulatuses, kuivatada heina- ja karjamaid 25 000 ha, puhastada põldu kividest 90 000 ha jne. See on suur ülesanne, mille täitmist võimaldab ainult kolhoosikord.

Riik annab selleks suurt abi. Luuakse 11 maaparandusjaama ja iga traktorijaama juurde maaparandusbrigaadid, kelle kasutuses on traktorid, võsalõikajad, kraaviadrad, mullaimejad jne.

Suurt tähelepanu tuleb osutada õigete külvikordade rakendamisele kolhoosides. Akadeemik Viljamsi poolt loodud maaviljeluse heina-väljasüsteemi rakendamine võimaldab tõsta saake piiramatult.

Kolhoosidele peavad senisest tõhusamat abi osutama traktorijaamad. Senisele 39 traktorijaamale organiseeriti tänavu juurde 17 uut

traktorijaama. Traktoritepark kasvas samal ajal 75% võrra, aasta lõpuks kasvab see aga 5-kordseks, võrreldes 1949. a. 1. jaanuari seisuga. Traktorijaamad on tööviljakuse tõstmiseks organiseerinud laiaulatusliku sotsialistliku võistluse, kasutades selle uusi vorme, nagu töö organiseerimine tunnigraafiku alusel jne.

Traktorite mitmekülgeks kasutamiseks saavad meie traktorijaamad tänava juurde palju haakeriistu ja masinaid: 820 traktoriatra, 750 randaali, 140 teravilja-külvimasinat, 30 linakülvimasinat, 100 kartulipanemismasinat, 450 rehepeksumasinat, 56 liikuvat teraviljakuivatit, 100 iseliikuvat kombaini, 10 linakombaini, 20 linakitkumismasinat. Linakoristamise mehhaniseerimisega hoitakse 10 päeva jooksul kokku 14 320 inimtööpäeva.

Loomakasvatuse mehhaniseerimiseks saadakse 1950. a. üle 3000 veepumba loomalautade veega varustamiseks, 12 500 automaatjootjat, 500 rippraudteed, 50 elektrilüpsiaparaati, 700 kartulipesijat, 700 -aurutajat ja 700 -purustajat jne.

Hoogustub põllumajanduse elektrifitseerimine. Rehepeks, seemnete sorteerimine, linatöötlemine, silovalmistamine jne. elektrifitseeritakse lähemal ajal. Seega osutatakse valguselektri andmise kõrval tähelepanu ka tootmisprotsesside elektrifitseerimisele. 1948. a. algul oli Eesti NSV-s elektrifitseeritud kaks kolhoosi, 1949. a. algul 13 kolhoosi, 1950. a. algul aga juba 482 kolhoosi.

V. Kingissepa nimelises kolhoosis Saaremaal on elektrifitseeritud viljapeks, silovalmistamine ja puusaagimine.

Harjumaa Raikküla valla Uue Elu kolhoosis ja Valgamaa Kuigatsi valla Oktoobri Võidu kolhoosis on elektrifitseeritud veepumpamine, loomasööda peenendamine, viljapeks ja -puhastamine.

Elekter tungib üha enam põllumajandusse, lähendades järk-järgult maaelu linnaelu tingimustele.

Individuaalmajapidamises harisid kehv- ja kesktalupojad maad ja kasvasid loomi kuidas keegi oskas, ilma mineraalväetiseta, ilma tehnikata. Selleks puudusid neil kapitalistliku tootmissüsteemi juures võimalused.

Tehnika rakendamine on täiel määral võimalik ainult kolhoosides, kus tööviljakus ja töö kvaliteet tõuseb tänu sellele, et individuaalmajandite masinate baasilt mindi üle sotsialistliku suurpõllumajanduse masinate baasile. Endise tohutu arvu atrade, äkete ja rullide ebaratsionaalse kasutamise asemel, mis on iseloomulik üksiktaludele, kasutatakse neid kolhoosides ratsionaalselt. Kuid mis on veel tähtsam, kolhoosides on kultivaatorid, külvimasinad, heina- niidu- ja viljalõikamismasinad jne. Väiketalunditel need aga puudusid.

Lenin ütles: „Tööviljakus on uue ühiskonnakorra võiduks lõppeks kõige tähtsam, kõige peamine. Kapitalism löi tööviljakuse, mis oli

feodalismi ajal ennenägematu. Kapitalismi saab lõplikult võita ja ta võidetakse lõplikult sellega, et sotsialism loob uue, palju kõrgema tööviljakuse.“¹

1948. aastal olid enamikus kolhoosides saagid individuaaltalundeis saadud saakidest 20—25% võrra suuremad.

Näiteks Järvamaa Väätša valla Esimese Mai kolhoos sai keskmiselt 30 tsentnerit talinisu igalt hektaarilt, Võrumaa Akadeemik Viljamsi nimelises kolhoosis saadi 21,7 tsentnerit rukast igalt hektaarilt.

1949. a. tõusis tööviljakus veelgi, suurte saakide kolhooside arv suurenes. Näiteks Järvamaa Albu valla Murrangu kolhoos sai 15-hektaariliselt pindalalt üle 30 tsentneri otri igalt hektaarilt.

Tuleb märkida ka aianduse ja mesinduse suurt arenemist kolhoosides. 1949. a. täideti Nõukogude Eestis aedade rajamise plaan 160,9%-liselt. Aedu rajati enam kui 300 kolhoosis.

V. Kingissepa nimelises kolhoosis Saaremaal istutati 1949. a. 330 õunapuud, Lembevere kolhoosis Tartumaal 400 õunapuud ning 100 kirsi- ja ploomipuud.

1949. aastal kasvas mesilasperede arv 258,8%, võrreldes 1945. aastaga. Mesinduse laiendamiseks annavad meie noortele kolhoosidele suurt abi vennasvabariigid, näiteks mesilaste talisööda näol.

Suureks ülesandeks kolhooside elus on kolhooside liitumine ja kolhoosikeskuste loomine, mis tugevdab neid majanduslikult, süvendab kultuurirevolutsiooni maal. Kääbuskolhoosid on põllumajanduse sotsialistliku arendamise seisukohalt kahjulikud: nad ei võimalda luua õigeid külvikordi ega kasutada võimast tehnikat, neis on tavaliselt administratiivkulude protsent normipäevade jaotamisel lubamatult kõrge, ületades normaalsete kolhooside vastava kulu 4—5 korda. Tuleb teha selgitustööd ka seniste üksiktalupoegade hulgas nende kolhoosidesse astumiseks ja ühinemiseks sotsialistliku põllumajanduse ülesehitustööga.

Kolhoosikeskusi vajame selleks, et paremini organiseerida tööd, hõlpsamalt läbi viia elektrifitseerimist, teha kolhoosnikute elu kultuursemaks ja mugavamaks. Linnatüüpi elamud, veevärk, raadiosõlm parandavad kolhoosnikute eluolulist teenindamist. Kolhoosides tuleb organiseerida kultuurimajad, raamatukogud, lugemislauad, kino-agrolaboratooriumid, rätsepa-, kingsepa- ja juuksuritöökojad, lasteaiad ja lastesõimed, spordiväljakud jne.

Kolhoosikeskuste luuakse vajalikke tööstusettevõtteid. Nii on Harjumaal Uue Elu kolhoosis oma jahuveski, villaveski ning konserveeritakse kõõgi- ja juurvilja.

Põllumajanduslik töö muutub järk-järgult tööstustöö eriliigiks kolhoosides.

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1946, lk. 402.

Kui kapitalismi tingimusi linn ekspluateerib maad, kehtivad n. hindade käärid, siis nõukogude võimu tingimusi linn abistab maad, kergendab talupoegade tööd. Meil reguleerib riik tööstuskaupade ja põllumajandussaaduste hindu.

Eesti NSV-s on palju eesrindlikke kolhoosnikuid ja kolhoose, kus ausa, kollektiivse tööga on loodud jõukas elu. Tööaktiivsuse tõus on üks põhilisi ülesandeid Eesti NSV kolhoosides.

Kolhoosnikute sissetulekud kasvavad pidevalt seda rohkem, mida kiiremini suudetakse oma majapidamist eeerindlikuks muuta.

Sangari kolhoos Harjumaal maksis juba 1948. a. iga normipäeva eest 5,8 kg teravilja, 4 kg kartuleid, 2 kg heina ja 7 rbl. raha; Akadeemik Viljamsi nimelises kolhoosis Võrumaal maksti vastavalt 6 kg teravilja, 6 kg kartuleid, 1,75 kg heina, 15 kg põhku ja 3,32 rbl. raha. Harjumaa Raikküla valla Uue Elu kolhoos maksis iga normipäeva eest 5,6 kg teravilja, 1,8 kg kartuleid, 14 kg koresöötta ja 7 rbl. raha. Sama kolhoosi perspektiivplaani alusel makstakse 1958. aastal igale loomakasvatamisbrigaadi liikmele normipäeva eest 30 rbl. raha.

Maatöö on muutunud nagu kõik tööd auasjaks. Nõukogude riik hindab kõrgelt kolhoosnikute tööd. 1948. a. töötulemuste eest autasustas NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium kuut Eesti NSV kolhoositöö eesrindlast. Tööpunalipu ordeniga autasustati Läänemaa Kirbla valla Edu kolhoosi lülivanemat Maimu Kamarikku, kes sai 2,5 ha suuruselt põllult 29,6 ts nisu ja 9,7 ha suuruselt põllult 21,4 ts rukist iga ha kohta. Tööpunalipu ordeni sai veel lülivanem Johannes Väljaksaar Järvamaa Albu valla Kaardiväelase kolhoosist. Nendetaolisi kolhoositöö eesrindlasi on vabariigis palju, kes peagi jõuavad oma töösaavutustes järele meie sovhooside eesrindlikematele inimestele — sotsialistliku töö kangelastele.

Kolhooside edusammud on seletatavad bolševike partei, Nõukogude valitsuse ja isiklikult seltsimees Stalini tohutu abiga põllumajandusele. 1949. a. krediteeriti Eesti NSV kolhoose 23 100 000 rublaga, 1950. a. saavad kolhoosid vastavalt plaanile 40 000 000 rbl. krediiti, mis on 75% rohkem kui 1949. a.

Kolhoosikorra loomine meie vabariigis on eesti töötavale talurahvale ja kogu eesti rahvale suureks ajalooliseks sündmuseks, mis avas tee kommunismi ülesehitamiseks ka meie vabariigis.

Eesti töötavale talurahvale — kolhoosnikutele — on avanenud suurejooneline tee kultuursele ja jõukale elule. See tee on stalinlik kolhoositee, kolhoosikord, mis löi kõik võimalused meie sotsialistliku põllumajanduse edasiseks võimsaks tõusuks. Sammudes nõukogude korra viljastavais tingimusi seltsimees Stalini poolt näidatud kolhoositeed, saavutab Nõukogude Eesti talurahvas koos kogu Nõukogudemaa talurahvaga peagi põllumajandussaaduste külluse ja läheb järk-järgult üle sotsialismilt kommunismile.

SISUKORD

Maaküsimus Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja Eesti Tööraha Kommuuni ajal, Eesti Tööraha Kommuuni vead maaküsimuse lahendamisel	3
Põllumajandus kodanlikus Eestis	5
Kodandlik maareform	5
Kapitalismi arenemine põllumajanduses	6
Talurahva- ja maaküsimuse lahendamine 1940.—1941. a. Maareform 1940. a.	8
Saksa okupatsiooni laastavad tagajärjed Eesti põllumajanduses	9
Põllumajanduse sotsialistlik ülesehitamine Eesti NSV-s 1944.—1950. a.	10
Nõukogude maareformi taaskehtestamine	10
Esimeste kolhooside loomine ja arendamine	13
Täielik kollektiviseerimine Eesti NSV-s ja selle baasil kulakluse kui klassi põhiline likvideerimine 1949. a.	15
Kolhooside poliitiline ja organisatsioonilis-majanduslik kindlustamine	19
Võitlus puuduste vastu kolhooside töö organiseerimises; töösse õige, sotsialistliku suhtumise kasvatamine; klassivõitlusest kolhoosides	19
Võitlus põllumajandusliku artelli põhikirja ellurakendamise eest ja selle rikkumiste vastu	21
Sõjajärgsed ülesanded Eesti NSV põllumajanduses, Eesti NSV kolhooside perspektiividest	23

Vastutav toimetaja H. Uiga
Tehniline toimetaja E. Ridala

Ladumisele antud 14. VII 1950.
Trükkimisele antud 20. VII 1950.
Trükkiarv 5000. Paber 61:86, $\frac{1}{16}$.
Trükipoognaid 1,75. Formaadile
60:92 kohaldatud trükipoognaid
1,6625. Arvutuspoognaid 1,98.
MB-06121. Tellimise nr. 3338.
Graafikatööstus „Oktoober“,
Tallinn, Tartu mnt. 49.

На эстонском языке

Р. Мурель.

Коллективизация сельского
хозяйства Эстонской ССР

Rbl. 1.—

TÜ RAAMATUKOGU

10300015935333

Trükivigade õiendus

Lk.	Rida	On trükitud	Peab olema
9	11. alt	võm	võim

Rbl 1.—